

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie „W kierunku europejskiej polityki na rzecz racjonalizacji sektora offsetu rolowego i rotograviury w Europie” (opinia z inicjatywy własnej)

(2011/C 44/16)

Sprawozdawca: **Pierre GENDRE**

Współsprawozdawca: **Nicola KONSTANTINU**

Dnia 16 lipca 2009 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

„W kierunku europejskiej polityki na rzecz racjonalizacji sektora offsetu rolowego i rotograviury w Europie”.

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 1 lipca 2010 r.

Na 464. sesji plenarnej w dniach 14–15 lipca 2010 r. (posiedzenie z 14 lipca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 145 do 2 – 7 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Europejski przemysł graficzny musi stawić czoła ogromnym wyzwaniom wypływającym z rozwoju internetu jako źródła informacji i reklamy, ze zmniejszenia się liczby czytelników dzienników i magazynów, jak również z ogólnej ostrej konkurencji w zakresie niektórych produktów tego sektora.

1.2 Jeśli chodzi o specyficzny sektor offsetu rolowego i rotograviury, to staje on wobec jeszcze trudniejszej sytuacji z powodu znacznego nadmiaru zdolności produkcyjnej ocenianej przez niektórych analityków na 25–30 %. Sprawozdanie IFO Konjunkturtest poświęcone niemieckiemu przemysłowi graficznemu wskazuje, że stopa inwestycji w tym przemyśle idzie w ślad za tendencjami rynkowymi i w związku z tym od roku 2008 wykazuje spadek. Lata 2006 i 2007 były dość dobre dla przemysłu graficznego⁽¹⁾. Jednakże od 2008 roku cykle inwestycyjne zostały zatrzymane na zdecydowanie niższym poziomie, głównie w celu zrationalizowania i poprawienia procesu produkcji.

1.3 Rynek graficzny cierpi z powodu nadmiernej zdolności produkcyjnej, do której dołączają inne ważne czynniki konkurencji, takie jak atrakcyjność nowych mediów, import z krajów, gdzie koszty produkcji są niskie, czy spadek popytu. Ten niesprzyjający kontekst gospodarczy spowodował spadek cen i negatywnie wpłynął na poziom życia pracowników.

1.4 Ponadto obecny kryzys gospodarczy utrudnił dostęp do kredytów. Podobnie jak w wielu innych sektorach, te negatywne tendencje zwiększyły konieczność ograniczenia kosztów produkcji. Sytuacja ta wpłynęła na ostatnie negocjacje w sprawie płac. W tym trudnym kontekście można obawiać się, że przedsiębiorstwa graficzne, szczególnie te, które działają w najbardziej wrażliwych sektorach rynku, będą musiały rozważyć możliwość restrukturyzacji i masowych zwolnień.

1.5 Komisja Europejska opublikowała w 2007 r. wyniki badania poświęconego analizie czynników konkurencyjności w tym sektorze. Badania te doprowadziły do sformułowania propozycji opracowania planu działania dla przemysłu graficznego. EKES popiera całość tych propozycji, gdyż zachowują one aktualność, a przedsiębiorstwa zaczynają je stosować. Wyraża zadowolenie z już zrealizowanych działań, ale ocenia, że trudności sektora, nasilone przez kryzys gospodarczy i recesję, która dotknęła wszystkie państwa członkowskie UE, wymagają nowych inicjatyw, by stawić czoła pojawiającym się krótko- i średnioterminowym wyzwaniom.

1.6 EKES został poinformowany o nowym jednorocznym wspólnym projekcie związków zawodowych i pracodawców sektora, którego celem jest określenie przez partnerów społecznych wytycznych dla społecznie odpowiedzialnej restrukturyzacji przedsiębiorstw. Rozpoczęty w 2009 r. projekt pozwala pracodawcom i związkowi zawodowemu na przeprowadzenie wspólnej analizy problemów sektora i rozpoczęcie refleksji, aby spróbować wspólnie je rozwiązać. Rozmowy mają być ukierunkowane na opracowanie planu działania zmierzającego do zmniejszenia nadmiernej zdolności produkcyjnej sektora.

1.7 Taki plan mógłby wpisywać się w ramy długofalowej polityki przemysłowej obejmującej refleksję nad nowymi modelami prowadzenia działalności w przemyśle graficznym. Grupa wysokiego szczebla złożona z przedstawicieli przemysłu, związków zawodowych pracowników i z ekspertów, utworzona pod auspicjami Komisji Europejskiej, będzie monitorowała te wysiłki. Grupa miałaby za zadanie określić przyszłe zmiany i narzędzia pozwalające na ich kontrolowanie dzięki przejrzystemu systemowi gromadzenia informacji.

1.8 Obecnie formalny dialog społeczny między pracodawcami a związkami zawodowymi istnieje jedynie na poziomie przedsiębiorstw i na szczeblu krajowym. EKES zwraca się do Komisji, by powołała europejski komitet dialogu społecznego dla całego sektora.

⁽¹⁾ Ifo, Investitionstest, München, Frühjahrgutachten 2008 (Badanie na temat inwestycji, Monachium, wiosna 2008).

1.9 Program formalnego i zorganizowanego europejskiego dialogu społecznego mógłby obejmować:

- 1) refleksję nad różnymi działaniami służącymi ochronie zatrudnienia poprzez kształcenie i przekwalifikowanie zawodowe powiązane ze skróceniem i organizacją czasu pracy, wykorzystaniem bezrobocia technicznego oraz poszukiwaniem mobilności wewnętrznej i zewnętrznej w przedsiębiorstwie lub w zawodzie;
- 2) analizę wysiłków, które należy podjąć, by zapewnić dostosowanie zdolności produkcyjnych do potrzeb rynku i uniknąć negatywnych konsekwencji w zakresie warunków pracy;
- 3) wspólne zalecenie przedstawicieli pracodawców i pracowników dotyczące ukierunkowania inwestycji długoterminowych, przy równoczesnym założeniu, że potrzeby dotyczące nowych inwestycji i ich rozmiary można w pełni analizować jedynie na poziomie poszczególnych przedsiębiorstw; rozpoznanie elementów adekwatnej strategii inwestycyjnej powinno zapewnić zakup maszyn zastępczych lub maszyn odpowiadających potrzebom rynku, co pozwoliłoby przedsiębiorstwom wyposażyć się w sposób umożliwiający skuteczną działalność na obecnych lub przyszłych rynkach;
- 4) konieczność postawienia diagnozy sytuacji finansowej sektora poprzez zgromadzenie i skonsolidowanie publikowanych danych, przy czym bez podważania poufności strategicznych decyzji rozważanych w przedsiębiorstwach; jest to absolutny priorytet, by umożliwić lepszą analizę dostępnych możliwości działania;
- 5) przygotowanie spisu sprawdzonych rozwiązań w zakresie warunków pracy, szkoleń i przekwalifikowania zawodowego, przy zagwarantowaniu przestrzegania przyjętych norm europejskiego modelu społecznego oraz układów i porozumień zbiorowych tam, gdzie takowe istnieją.

1.10 EKES zwraca się do Komisji, by utworzyła centrum monitorowania lub radę branżową zawodów i kompetencji na szczeblu europejskim, mającą za zadanie ocenić obecne i przyszłe potrzeby sektora oraz pomóc w dostosowaniu oferty szkoleń do zapotrzebowania. Centrum monitorowania wspierałoby ustawiczne kształcenie zawodowe oraz mobilność i przekwalifikowanie zawodowe pracowników.

1.11 EKES sugeruje, by kompetentne stowarzyszenia europejskie zorganizowały w najbliższym czasie, ze wsparciem finansowym i logistycznym Komisji Europejskiej oraz jej udziałem, konferencję wszystkich zainteresowanych stron, by dokonać wspólnej oceny sytuacji w celu ustalenia krótkoterminowych perspektyw działania i sfinansowania niezależnego badania na temat średnio- i długoterminowej przyszłości sektora. Partnerzy społeczni mogliby otrzymać misję zaproponowania środków, które należy natychmiast wprowadzić, by ukierunkować rynek na zrównoważone funkcjonowanie i nakreślić możliwe scenariusze zmian w sektorze.

1.12 Można by przeprowadzić analizę działalności brokerów, aby ocenić wpływ ich działalności na ustalanie cen, a przedsiębiorstwa mogłyby przeanalizować możliwość sięgnięcia do porozumień specjalizacyjnych, by przyczynić się do lepszego wykorzystania zdolności produkcyjnej dzięki korzyściom skali i poprawieniu technik produkcji.

1.13 EKES wzywa krajowe i europejskie władze publiczne, by ułatwiły dostęp sektora do finansowania publicznego szczególnie za sprawą Europejskiego Funduszu Społecznego, EFRR-u i Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji w ramach prowadzenia działań związanych ze szkoleniami, przekwalifikowaniem zawodowym i wspieraniem mobilności pracowników sektora graficznego. Zachęca przedsiębiorstwa do rozważenia możliwości interwencji EBI, by sfinansować zakup nowych technologii związanych z wprowadzaniem nowej działalności.

2. Kontekst

2.1 Rozwój europejskiego przemysłu graficznego jest ściśle związany z rozwojem dostawców papieru, farb i maszyn drukarskich oraz zleceniodawców, którzy stawiają czoła własnym trudnościom i starają się zorganizować, by je pokonać, szczególnie niektórzy z nich, dzięki procesowi konsolidacji.

2.2 Te trudności powodowane są nasilonymi przez kryzys zmianami strukturalnymi, które zachodzą w środkach komunikacji wraz z rozwojem internetu, który stopniowo przekształca składowe rynku. Silny wpływ internetu daje się odczuć w całym łańcuchu wartości z powodu zmniejszenia budżetów na reklamę pozabawiających media graficzne, w części bezpowrotnie, podstawowych dochodów, co ma negatywne skutki dla pluralizmu informacji.

2.3 Dla przedsiębiorstw działających w niektórych dziedzinach produktów, nieograniczonych czasowo, jeśli chodzi o ich wprowadzanie na rynek (szczególnie w dziedzinie różnych kategorii książek), nowe możliwości transportu i komunikacji pobudzają konkurencję drukarzy działających w Indiach czy w Chinach. Wydaje się również, że brokerzy starający się osiągnąć jak najniższą cenę mają większą tendencję do składania zamówień u drukarzy azjatyckich, co sprzyja rozwojowi tendencji deflacyjnej niekorzystnej dla inwestycji. Wraz z coraz częstszym publikowaniem katalogów elektronicznych zamiast papierowych, te zmiany mają szkodliwe oddziaływanie na europejski sektor rotograwiury i offsetu rolowego.

2.4 Według ostatnich opublikowanych przez Eurostat danych europejski przemysł graficzny liczy 132 571 przedsiębiorstw i zatrudnia ponad 853 672 pracowników⁽²⁾, z czego siedem państw (Wielka Brytania, Niemcy, Francja, Włochy, Belgia, Holandia i Hiszpania) zatrudniają 80 % wszystkich pracowników sektora w 25 państwach UE. Ponad 95 % europejskich przedsiębiorstw graficznych zatrudnia mniej niż 50 osób, co stanowi około 60 % całkowitego zatrudnienia, podczas gdy mniej niż 1 % zatrudnia ponad 250 pracowników, co stanowi około 13 % całkowitego zatrudnienia. By uzyskać bardziej kompletny i precyzyjny obraz sektora, niezbędne byłyby bardziej szczegółowe dane liczbowe, które obecnie są jednak niedostępne.

⁽²⁾ La compétitivité des industries graphiques européennes (Konkurencyjność europejskiego przemysłu graficznego), Komisja Europejska (2007).

2.5 Niniejsza opinia, skoncentrowana głównie na offsecie rolowym i rotograwiurze z racji znacznej liczby „nakładów” lub publikacji, nie obejmuje całej problematyki sektora dzienników i druku opakowań, które są traktowane, ze względu na swoje produkty, jako odrębne rynki. W rzeczywistości wiele dzienników, które posiadają swoją własną drukarnię, jedynie marginalnie uczestniczą w tym specyficznym rynku. Sektor offsetu rolowego i rotograwiury obejmuje przedsiębiorstwa graficzne wytwarzające bardzo duże ilości produktów. Offset rolowy i rotograwiura są odrębnymi technikami druku wymagającymi różnych maszyn. Offset jest stosowany przez duże przedsiębiorstwa offsetu rolowego oraz małe przedsiębiorstwa offsetu arkuszyowego. Europejskie sektory offsetu i rotograwiury stanowią łącznie 56 % całego rynku druku tradycyjnego w Europie⁽³⁾. Przedsiębiorstwa tego sektora produkują książki, książki telefoniczne, katalogi i magazyny, które z racji swej natury zazwyczaj są drukowane w bardzo dużych nakładach wahających się między 10 tys. a 300 tys. egzemplarzy.

2.6 Połowa produkcji to magazyny, druga połowa to głównie katalogi, foldery reklamowe i książki. Całość produkcji zużywa 5 milionów ton papieru. W Europie większość magazynów drukowanych jest metodą rotograwiury, podobnie jak wiele rodzajów opakowań. Całkowita roczna zdolność produkcyjna europejskiego sektora rotograwiury wynosi ponad 5 milionów ton, z czego 80 % w zaledwie 5 krajach. Całkowita liczba maszyn rotacyjnych w Europie wynosi 222.

2.7 W Europie sektor offsetu rolowego i rotograwiury charakteryzuje się istnieniem wielkich przedsiębiorstw (około 30 przedsiębiorstw w przypadku offsetu rolowego i około 25 przedsiębiorstw w przypadku rotograwiury). Konkurują one ze sobą celem zwiększenia swojego udziału w rynku w obliczu spadającego popytu światowego. Od kilku lat sektor rotograwiury zmuszony jest stawiać czoło silniejszej konkurencji offsetu rolowego. Przedsiębiorstwa poddawane są coraz większym naciskom, a partnerzy społeczni stają wobec konieczności negocjowania restrukturyzacji, starając się równocześnie maksymalnie chronić miejsca pracy, warunki pracy i płace.

3. Uzasadnienie

3.1 Problemy, którym musi stawić czoła cały europejski przemysł graficzny są jeszcze bardziej palące w sektorze offsetu rolowego i rotograwiury, który dotkliwie odczuł zarazem strukturalne i koniunkturalne wyzwania: ogólne przemiany sektora mediów wraz z rozwojem internetu ograniczającym rynek produktów drukowanych w dziedzinie informacji, nadmierna zdolność produkcyjna i przeinwestowanie, konsolidacja.

3.2 Ogólne przemiany sektora mediów

3.2.1 W najbliższych latach wielkość produkcji będzie nadal się zmniejszać ze względu na rozwój publikacji elektronicznych,

⁽³⁾ La compétitivité des industries graphiques européennes (Konkurencyjność europejskiego przemysłu graficznego), Komisja Europejska (2007).

reklamy w internecie i zmiany w zachowaniach czytelników, do których prowadzi ten rozwój.

W ostatnich pięciu latach tendencja spadkowa produkcji książek telefonicznych i katalogów potwierdziła się. A właśnie ta produkcja jest podstawowa w europejskim sektorze offsetu rolowego i rotograwiury. Jeżeli ta tendencja się utrzyma, nastąpią kolejne restrukturyzacje, połączenia i zamknięcia zakładów produkcyjnych, którym towarzyszyć będzie dodatkowa likwidacja miejsc pracy.

3.2.2 Przez ostatnie dziesięć lat europejski sektor magazynów „dotknęła tendencja spadkowa charakteryzująca się spadkiem sprzedaży i obniżeniem cen”⁽⁴⁾. Ponadto według Integrafu cztery z sześciu krajów będących głównymi producentami magazynów odnotowało spadek produkcji między 2001 a 2004 rokiem, z wyjątkiem Hiszpanii i Włoch, gdzie nastąpił lekki wzrost. Nowsze dane pokazują, że rynek włoski i hiszpański obecnie się kurczą. W 2009 r. inwestycje w reklamę w czasopiśmie zmniejszyły się o 28,7 % we Włoszech (Nielsen), podczas gdy produkcja magazynów spadła o 10,5 % (Istat). Mamy do czynienia z utrzymującą się tendencją, która nie zmieni się tak długo, jak sektor będzie wykazywał nadmierną zdolność produkcyjną. Ponieważ przedsiębiorstwa kierują się do bardziej wyspecjalizowanych odbiorców, by poprawić sprzedaż, zamówienia dotyczą mniejszych nakładów, co ma negatywne skutki dla sektora offsetu rolowego i rotograwiury, który oszczędza na kosztach produkcji jedynie dzięki bardzo dużym nakładom.

3.2.3 Grupy prasowe wydające dzienniki zmniejszyły ilość tytułów z powodu spadku liczby czytelników. W ten sposób w 2008 r. w Wielkiej Brytanii z rynku zniknęły co najmniej 53 tytuły, głównie bezpłatne tygodniki. Niektóre grupy oferują łącznie abonament, papierowo-elektroniczny, starając się, by te dwie formy rozpowszechniania informacji i reklamy uzupełniały się. Te zabiegi, choć nie można tego na tym etapie jasno potwierdzić, mogłyby przyczynić się do zahamowania schyłku sektora i być może ułatwić przekwalifikowanie zawodowe niektórych pracowników.

3.2.4 Wydatki na papier stanowią ponad połowę kosztów druku w Europie, a ponieważ przedsiębiorstwa kupują go indywidualnie, trudno jest im walczyć z zakupami zbiorowymi praktykowanymi w krajach Azji południowo-wschodniej. W niedawnym raporcie firma Stationers' and Newspaper Makers' Company oceniła, że do roku 2020 popyt na papier gazetowy spadnie o połowę (56 %). Ten sam raport wskazuje również, że popyt na magazyny zmniejszy się o około jedną trzecią z powodu wzrostu liczby publikacji elektronicznych i konsekwencji, jakie będzie to miało dla reklamy, nie mówiąc już o wpływie mediów elektronicznych na sektor magazynów biznesowych⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ La compétitivité des industries graphiques européennes (Konkurencyjność europejskiego przemysłu graficznego), Komisja Europejska (2007).

⁽⁵⁾ The Future of Paper and Print in Europe (Przyszłość papieru i druku w Europie), Stationers' and Newspaper Makers' Company (2009).

3.2.5 W przeszłości duże wydawnictwa posiadały własne drukarnie, które produkowały ich publikacje. Przez ostatnie dziesięć lat wiele z nich sprzedało te aktywa majątkowe, by skoncentrować się na głównym obszarze swojej działalności. Wydawcy posiadający własne drukarnie są odtąd rzadkim przypadkiem. Co więcej korzystając czasami z usług brokerów, powierzają prace drukarskie drukarzowi oferującemu najniższą cenę i ta tendencja skutkuje dodatkowym naciskiem na przedsiębiorstwa graficzne, co zwiększa trudności dość już osłabionego sektora. Nadmierne zdolności produkcyjne pozwalają dużym i silnym wydawnictwom narzucać obniżenie kosztów, co zmniejsza marże przedsiębiorstw graficznych i oddziałuje negatywnie na poziom wynagrodzeń pracowników.

3.2.6 Podobny nacisk na koszty wyrobu swoich produktów wywierają wydawcy katalogów i czasopism. Zważywszy na silną konkurencję przy każdej umowie, większość przedsiębiorstw graficznych stara się zmniejszyć swoje koszty, uciekając się głównie do zmniejszenia kosztów wynagrodzenia, co prowadzi do pogorszenia warunków pracy.

3.2.7 Kryzys finansowy ma szkodliwy wpływ na dostęp przedsiębiorstw graficznych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji do kredytów bankowych z powodu złego wizerunku sektora. Ponadto prowadzi on do ograniczenia budżetów na reklamę, przez co wywiera negatywny wpływ na rozmiary ich działalności.

3.2.8 Wreszcie, choć jest to pożądane, wydaje się, że przedsiębiorstwom graficznym trudno jest urozmaicić swoją działalność, ponieważ większość z nich nie ma obecnie możliwości inwestowania, zwłaszcza w przygotowanie do druku, z powodu braku środków finansowych i dostępnych pomieszczeń.

3.2.9 Wydaje się natomiast, że małe i średnie jednostki produkcyjne mogą łatwo dostosować się do zmian strukturalnych i do trudności koniunkturalnych z racji większej elastyczności swojego sposobu funkcjonowania, która pozwala im łatwiej uwzględnić potrzeby bardziej zróżnicowanej klienteli. W przyszłości przedsiębiorstwa te mogłyby przyczynić się do reintegracji zawodowej trudnej do określenia liczbowo części pracowników dużych zakładów, którzy stracą pracę.

3.3 Nadmierna zdolność produkcyjna i przeinwestowanie

3.3.1 Rosnący nadmiar zdolności produkcyjnej⁽⁶⁾ europejskiego rynku offsetu rolowego i rotograviury, wynikający zarazem ze zmniejszenia się popytu na rynku europejskim oraz z przeinwestowania, wpływa negatywnie na niewielkie marże przedsiębiorstw. Tam, gdzie taki nadmiar już występował, obecnie istnieje realne ryzyko podejmowania bardziej drakońskich środków mających na celu redukcję kosztów, w ramach desperackich prób utrzymania marży, lub po to, by przetrwać. Liczne przedsiębiorstwa skazane są na akceptację cen sprzedaży poniżej ich całkowitych kosztów produkcji, tak by ograniczyć straty.

⁽⁶⁾ Gennard J., *The Impact of the financial crisis on the European graphical industry (Wpływ kryzysu finansowego na europejski przemysł graficzny)* (2009).

3.3.2 Według badania przeprowadzonego przez UNI Europa Graphical wielkość produkcji graficznej sektora w 2008 r. powróciła do poziomu z roku 2004⁽⁷⁾. Pomimo tej niesprzyjającej koniunktury europejskie przedsiębiorstwa rotograviury w latach 2005–2008 zakupiły 28 nowych maszyn. Zapewne inwestycje te odpowiadały w części pewnym strategiom związanym na przykład z koniecznością wymiany wyposażenia, reakcji na nowe wymagania rynku, jak również wynikały z potrzeby posiadania dodatkowej zdolności, by skuteczniej reagować na ewentualne szczytowe okresy produkcji. Maszyny te mogą skuteczniej produkować materiały drukowane, co jeszcze bardziej zwiększa nadmiar zdolności produkcyjnej sektora, który przed kryzysem szacowany był na 15–20 %⁽⁸⁾. Dziś, w sytuacji kryzysu, nadmiar zdolności produkcyjnej sięga 25–30 %.

3.3.3 Według Ver.di, niemieckiego związku zawodowego, wzrost zdolności produkcyjnej sektora graficznego w Europie zwiększył nacisk konkurencji, który stał się rujnujący. Analiza związku wskazuje ponadto, że te inwestycje posłużyły jedynie zwiększeniu nacisków w celu obniżenia kosztów i eliminowania konkurentów z rynku, co zdążyło się już przełożyć na masowe zwolnienia.

3.3.4 Nadmierna zdolność produkcyjna i przeinwestowanie doprowadziły już do pewnej ilości spektakularnych bankructw. Jedno z upadłych przedsiębiorstw, Quebecor World, należało do głównych przedsiębiorstw graficznych w Europie i zatrudniało ponad 20 tys. osób na całym świecie. W 2008 r. Quebecor World ogłosił upadłość z powodu silnej konkurencji i rosnącego wykorzystania druku cyfrowego. W 2009 r. przedsiębiorstwo spłaciło swoje długi i obecnie znane jest jako World Color, ponieważ odstąpiło swoją działalność europejską funduszowi inwestycyjnemu pod nazwą HHBV. Poza tego rodzaju bankructwami liczne przedsiębiorstwa reagują na trudności poprzez połączenia – proces, który doprowadził do masowych restrukturyzacji w całym sektorze, co z kolei spowodowało utratę miejsc pracy.

3.3.5 Podobnie jak w wielu innych sektorach, kryzys gospodarczy miał poważne skutki dla negocjacji płacowych prowadzonych w 2009 r. Nawet jeżeli miejsca pracy są zachowane, silne naciski wywierane na pracowników, by zmniejszyć koszt robocizny wpływają negatywnie na warunki zatrudnienia oraz na wynagrodzenia. Negocjacje zbiorowe w 2009 r. doprowadziły do zmniejszenia siły nabywczej europejskich pracowników sektora graficznego średnio o 0,9 %⁽⁹⁾. Poszerzenie rynku przyczyniło się do wzmocnienia negatywnej spirali, gdyż wpłynęło na ceny i koszt robocizny, oraz do nasilenia konkurencji.

3.4 Konsolidacja

3.4.1 W ostatnich latach liczba przedsiębiorstw produkujących papier, farby i maszyny drukarskie zmniejszyła się, co doprowadziło do większej koncentracji, dało dostawcom silną pozycję i pozwoliło im łatwiej narzucać swoje warunki.

⁽⁷⁾ Conférence européenne de la rotogravure et de l'offset (Europejska konferencja na temat rotograviury i offsetu), 16–20 marca 2009 r., Weronia (Włochy).

⁽⁸⁾ Ibid.

⁽⁹⁾ Rapport sur les conventions collectives d'UNI Europe (Raport na temat porozumień zbiorowych UNI Europe), Gennard, J. (2009).

3.4.2 Niedawne badanie na temat europejskiego sektora graficznego pokazało, że „nadwyżka zdolności produkcyjnych, przeinwestowanie, słaby popyt, niższe ceny produktów, spadek obrotów i rosnąca konkurencja na rynku” doprowadziły do połączeń i przejęć oraz do nowych bankructw⁽¹⁰⁾.

3.4.3 Połączenia i przejęcia doprowadziły do powstania większych przedsiębiorstw jeszcze bardziej zdeterminowanych, by eliminować konkurentów. W ten sposób w 2005 r. sektor był świadkiem narodzin, przez połączenie działalności graficznej grup medialnych Bertelsmann, Gruner + Jahr oraz Springer, Prinovisa – największego przedsiębiorstwa rotograviury w europejskim przemyśle graficznym. Ponadto grupa Schlott AG stała się numerem 2 rotograviury w Europie dzięki przejęciu przedsiębiorstw (REUS w Pilźnie, CZ) i przejęciu możliwości w zakresie łamania i drukowania (Biegelaar, NL) w 2006 i 2007 roku. Na początku 2008 r. holenderska grupa inwestycyjna przejęła europejską działalność graficzną Quebecoru. Brytyjska grupa Polestar poszukuje partnerów, by zwiększyć swoje znaczenie na rynku.

4. Perspektywy

4.1 Wszystkie te trudności stawiają europejski sektor offsetowy i rotograviury w niepewnej sytuacji, która w dłuższej perspektywie byłaby szkodliwa, jeżeli decydenci wraz z innymi zainteresowanymi stronami nie podejmą natychmiastowych, wspólnych działań. Wszyscy partnerzy społeczni doszli do wniosku, że sektor potrzebuje reorganizacji i restrukturyzacji, jeżeli ma zapewnić sobie docelowo zrównoważony rozwój. Prawdopodobne jest, że w najbliższych dziesięciu latach nastąpi dalsza racjonalizacja oraz liczne zwolnienia. Dlatego partnerzy społeczni uważają, że należy obecnie podjąć inicjatywy, by zagwarantować sobie kontrolę nad kryzysem, z którym boryka się sektor, oraz zarządzanie nim w najlepszym interesie pracodawców i pracowników. Kryzys jest zresztą tak poważny, że związki zawodowe analizują obecnie jego skutki i starają się opracować konstruktywne strategie, aby chronić miejsca pracy, przewidzieć przekwalifikowania zawodowe, uniknąć pogorszenia warunków pracy i utrzymać poziom płac.

4.2 W 2007 r. Komisja Europejska zaproponowała w porozumieniu ze stowarzyszeniami zawodowymi, sześciopunktowy plan działania na rzecz przemysłu graficznego:

- 1) wspieranie dynamiki europejskiego druku graficznego na zglobalizowanym rynku;
 - a) partnerstwa i sojusze;
 - b) zarządzanie kosztami produkcji;
- 2) rozwój usług o dużej wartości dodanej dla klientów;
- 3) lepsze szkolenia;
- 4) mocniejszy europejski system odniesienia – standaryzacja i harmonizacja;
- 5) skoordynowana poprawa wysiłków w zakresie badań i innowacji;

⁽¹⁰⁾ Gennard, J. Annual Collective Bargaining Survey (Roczne badanie dotyczące rokowań zbiorowych). UNI Europa (2008).

- 6) poprawa wizerunku przemysłu graficznego.

EKES popiera w całości tę propozycję, która jest nadal bardzo aktualna i wyraża zadowolenie z już zrealizowanych działań. Niemniej jednak zważywszy, że kryzys gospodarczy i recesja, którą wywołał we wszystkich państwach członkowskich UE, nasiliły trudności sektora, Komitet ocenia, że należy podjąć natychmiastowe środki, by pomóc sektorowi stawić czoła pojawiającym się wyzwaniom krótkoterminowym.

4.3 Ponadto kryzys gospodarczy wzmógł konieczność zaplanowanej i skoordynowanej reakcji ze strony partnerów społecznych. Bardziej niż kiedykolwiek konieczne jest zdefiniowanie prawdziwej europejskiej polityki przemysłowej w oparciu o treść propozycji Komisji. Nie jest pożądane, by proces konsolidacji nasilił się bardziej niż jest to konieczne, nawet jeżeli powinno się rozważyć możliwość kontrolowanej konsolidacji regulującej przemiany, w tym poprzez skrócenie czasu pracy, aby zachować jak największą ilość miejsc pracy i przewidzieć skuteczne sposoby przekwalifikowania zawodowego oraz mobilności wewnętrznej i zewnętrznej. Zgodnie z rozporządzeniem WE 2658/2000, które obecnie jest przedmiotem przeglądu, powinno się dążyć do zawierania porozumień specjalizacyjnych między przedsiębiorstwami, których wspólny udział w rynku nie przekracza 20 %, aby poprawić techniki produkcji i osiągnąć korzyści skali, a jednocześnie przyczynić się do ochrony ich długoterminowej działalności.

4.4 Można by przeanalizować działalność brokerów, aby określić, jaki jest jej wpływ na kształtowanie się cen. Zasada wolnej i uczciwej konkurencji powinna być stosowana z poszanowaniem przyzwoitych norm pracy i wynagrodzenia oraz układów i porozumień zbiorowych wszędzie tam w UE, gdzie one istnieją.

4.5 Należy wspólnie ograniczyć nadmierne zdolności produkcyjne sektora. Dialog społeczny i negocjacje zbiorowe trzeba podejmować na wszystkich poziomach w poszczególnych państwach, by zarządzać restrukturyzacją na podstawie społecznie akceptowalnych wytycznych. Ponadto podjęcie formalnego i zorganizowanego dialogu społecznego na poziomie europejskim staje się natychmiastową koniecznością, by można było opracować rozwiązania, które odpowiadałyby na wyzwania, z jakimi boryka się ten sektor. EKES przypomina, że sektorowy dialog społeczny może przełożyć się na przyjęcie opinii, wspólnych deklaracji, wytycznych, kodeksów postępowania, kart i porozumień.

4.6 Niezbędna jest pomoc finansowa i logistyczna Komisji Europejskiej, by zachować na przyszłość zdrowy i prosperujący przemysł offsetowy i rotograviury w Europie. EKES zachęca przedsiębiorstwa do ubiegania się o pomoc unijną dostępną szczególnie za sprawą Europejskiego Funduszu Społecznego, EFRR-u, Europejskiego Funduszu Dostosowania do Globalizacji i europejskich funduszy na rzecz badań i innowacji. Pożądane byłoby również oszacowanie możliwości

interwencji Europejskiego Banku Inwestycyjnego, by sfinansować dostosowywanie przedsiębiorstw do działalności wymagającej nowych technologii. Jedynym celem pożądanego sięgania do różnych systemów pomocy powinno być ułatwienie przemian, a nie pośrednie finansowanie delokalizacji.

4.7 W chwili obecnej EKES proponuje cztery inicjatywy:

4.7.1 utworzenie grupy analitycznej wysokiego szczebla złożonej z przedstawicieli przemysłu, pracowników i ekspertów, by lepiej określić konfigurację, jaką mógłby przyjąć przemysł graficzny w perspektywie średnioterminowej i przedstawić propozycje nowego modelu przedsiębiorstwa, który będzie musiał powstać;

4.7.2 zorganizowanie konferencji wszystkich zainteresowanych stron, by dokonać wspólnej oceny sytuacji i ustalić krótkoterminowe perspektywy działania; partnerzy społeczni mogliby otrzymać misję nakreślenia możliwych scenariuszy zmian w sektorze i zaproponowania środków, które należy

natychmiast wprowadzić, by ukierunkować rynek na zrównoważone funkcjonowanie;

4.7.3 przeprowadzenie niezależnego badania, finansowanego przez Komisję, w ramach europejskiego sektorowego dialogu społecznego mającego na celu określenie przyszłości sektora w perspektywie długo- i średnioterminowej, biorąc pod uwagę szczególnie nowe technologie, zmiany w zachowaniach konsumentów oraz strategię dostawców i zleciendawców;

4.7.4 utworzenie centrum monitorowania, lub rady branżowej, zawodów i kompetencji, by przygotować spis obecnych i przyszłych zawodów; dobra wiedza o wymaganych kompetencjach jest absolutną koniecznością, by zdefiniować stosowną politykę szkoleń i przekwalifikowania zawodowego.

4.8 Aby zapewnić skuteczne monitorowanie zmian w sektorze, Komisja powinna stworzyć system gromadzenia wiarygodnych informacji i danych, z którego mogłyby korzystać zainteresowane strony.

Bruksela, 14 lipca 2010 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI
